

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА КОЦЮБИНСЬКОГО**

КОЛОМІЄЦЬ ЛЕСЯ ІГОРІВНА

УДК 378.016:373.2/3(043.3)

**ПІДГОТОВКА ВЧИТЕЛЯ ДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАСТУПНОСТІ
НАВЧАННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО І МОЛОДШОГО
ШКІЛЬНОГО ВІКУ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Вінниця – 2013

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у Вінницькому державному педагогічному університеті імені Михайла Коцюбинського, Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України, м. Вінниця.

Науковий керівник: кандидат педагогічних наук, доцент
Лапшина Ірина Миколаївна,
Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, кафедра дошкільної та початкової освіти, доцент, м. Вінниця.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
Мартиненко Світлана Миколаївна,
Київський університет імені Бориса Грінченка, кафедра початкової освіти та методик гуманітарних дисциплін, завідувач кафедри, м. Київ;

кандидат педагогічних наук, доцент
Казьмірчук Наталя Степанівна,
Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, кафедра мистецької підготовки, м. Вінниця.

Захист відбудеться «15» січня 2013 р. о 14 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 05.053.01 у Вінницькому державному педагогічному університеті імені Михайла Коцюбинського за адресою: 21100, м. Вінниця, вул. Острозького, 32, корпус №2, зала засідань.

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського за адресою: 21100, м. Вінниця, вул. Острозького, 32.

Автореферат розіслано «14» грудня 2012 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

А. М. Коломієць

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. В умовах інтеграції української освіти і науки у світовий освітній простір, її реформування і становлення на принципах гуманізму, етно- й дитиноцентризму, здоров'язберігаючого простору й соціально-адаптивної компетентності важливою проблемою стає підготовка фахівців, упровадження новітніх прогресивних технологій, цільових науково-педагогічних досліджень і концептуальних засад у практику діяльності навчальних закладів України. Важливими засадами модернізації вищої педагогічної освіти є випереджувальне спрямування професійної підготовки студентів, ліквідація розриву між змістом педагогічної освіти й досягненням педагогічної науки і практики. Вагомим внеском у загальні інноваційні механізми реформування вищої освіти майбутніх учителів школи I ступеня слугує розробка змісту й методики професійної підготовки з урахуванням новітніх державних стандартів у галузі дошкільної та початкової освіти, актуалізації найкращого вітчизняного й адаптації до сучасних умов позитивного світового педагогічного досвіду.

Особливо гострою в руслі реалізації основних пріоритетів сучасної освіти є проблема підготовки вчителя до забезпечення наступності навчання дітей старшого дошкільного і молодшого шкільного віку („Про затвердження плану заходів щодо розвитку загальної середньої, дошкільної та позашкільної освіти на період до 2012 року” (наказ Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України № 20 від 20.01.2010), „Про схвалення Концепції Державної цільової програми розвитку дошкільної освіти на період до 2017 року” (розпорядження Кабінету Міністрів України № 1721-р від 27.08.2010), „Про забезпечення взаємодії в освітній роботі з дітьми старшого дошкільного і молодшого шкільного віку” (рекомендації Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України № 1/9-634 від 19.08.2011). Практична потреба у її вирішенні стимулює необхідність доповнення змісту професійної підготовки вчителів у педагогічних вищих навчальних закладах (ВНЗ), викладання окремих аспектів на курсах підвищення кваліфікації в інститутах післядипломної освіти педагогічних працівників, розвиток активного прагнення вчительства до самоосвіти.

Очевидно, що успішне розв'язання цієї проблеми сприяє створенню повноцінного неперервного середовища для навчання, виховання й розвитку дошкільників і молодших школярів, безпосередньо детермінує забезпечення дійсної екології й автономії дитинства в межах дотичних вікових періодів, продукує можливість реалізації наступнісних зв'язків усіх ліній психічного розвитку дітей на етапі їхнього вступу до школи.

Аналіз наукових джерел засвідчив, що проблема підготовки вчителя початкових класів до педагогічної взаємодії з дітьми 6 – 7-річного віку досліджується в різних наукових аспектах. У контексті нашого дослідження особливого значення набувають теоретико-методичні основи фахової підготовки педагогів у вищих навчальних закладах (О. А. Абдулліна, О. В. Акімова, Р. С. Гуревич, С. У. Гончаренко, І. А. Зязюн, О. М. Куцевол, О. М. Пехота, В. О. Сластьонін, В. І. Шахов, О. В. Шестопалюк, І. М. Шоробура та ін.); сучасні засади модернізації структури і змісту професійно-педагогічної підготовки

майбутніх учителів початкових класів (В. І. Бондар, М. С. Вашуленко, А. М. Коломієць, С. М. Мартиненко, О. Я. Савченко, Г. С. Тарасенко, Л. О. Хомич, І. М. Шапошнікова та ін.); питання реалізації вчителем наступності навчання дітей дошкільного й молодшого шкільного віку (А. М. Богуш, О. Л. Кононко, І. М. Лапшина, Т. І. Поніманська, О. В. Проскура, Т. М. Степанова, Т. О. Фадєєва та ін.).

В останні десятиліття виконано низку дисертаційних досліджень вітчизняних (О. Р. Боделан, Л. В. Дзюбко, Г. І. Назаренко, Л. О. Федорович, О. В. Чепка, Н. І. Черепаня та ін.) і зарубіжних учених (Т. О. Єрахтіна, С. В. Козін, І. Р. Накова, Т. М. Солякова та ін.), у яких розкривається процес моделювання організаційно-педагогічних умов забезпечення наступності між дошкільною й початковою освітою в контексті психологічної підготовки, активізації особистісних ресурсів і сприяння адаптації дітей до школи. Водночас предметом наукової уваги в кандидатських і докторських дисертаціях стають дидактичні аспекти реалізації вчителем наступності навчання дітей дошкільного і молодшого шкільного віку (екологічне виховання, природознавство – Л. В. Іщенко, Т. І. Мантула, Г. О. Петушкова, Д. І. Струннікова; розвиток мовлення – Н. В. Гавриш, Л. А. Порядченко; розвиток інтелекту, творчих і художніх здібностей – С. М. Гаврилюк, Т. М. Астраханцева, О. О. Тупічкіна, С. В. Уфімцева та ін.). У дисертаційних дослідженнях розкриваються також проблеми формування готовності вихователів до реалізації наступнісних зв'язків між дошкільними навчальними закладами і початковою школою, інтеграції професійної підготовки вихователів і учителів (І. І. Гончарова „Формування професійної готовності педагога до забезпечення наступності дошкільної і початкової освіти”, М. Ю. Прокоф'єва „Інтеграція педагогічної підготовки майбутніх вихователів дошкільних закладів і учителів початкових класів”, О. В. Соколова „Формування готовності майбутніх спеціалістів з дошкільної освіти до реалізації наступності в системі „ДНЗ – початкова школа” та ін.).

Проте згадані дослідження розкривають лише окремі аспекти педагогічної взаємодії з дошкільниками й молодшими школярами; проблема підготовки вчителя до забезпечення наступності навчання дітей старшого дошкільного і молодшого шкільного віку допоки не стала об'єктом спеціального наукового пошуку.

Отже, актуальність проблеми дисертаційного дослідження зумовлена необхідністю усунення суперечностей, що об'єктивно мають місце в теорії і практиці професійної освіти між:

- новою стратегічною метою забезпечення наступності навчання дітей старшого дошкільного і молодшого шкільного віку й реальним станом готовності вчителів до її досягнення;

- зростаючими вимогами до налагодження особистісно орієнтованих суб'єкт – суб'єктних взаємин з дітьми й недостатнім використанням у педагогічних ВНЗ методик, що спрямовані на формування в студентів означених особистісно-професійних якостей;

- значним освітнім потенціалом змісту професійної підготовки майбутніх педагогів школи I ступеня й необхідністю його інтеграції й структурування щодо формування готовності вчителя до забезпечення наступності навчання дітей.

Означені суперечності, актуальність їх вирішення для теорії і практики сучасної освіти й науки зумовили вибір теми дисертаційного дослідження: „Підготовка вчителя до забезпечення наступності навчання дітей старшого дошкільного і молодшого шкільного віку”.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Тема дисертації є плановою в структурі науково-дослідної роботи кафедри педагогіки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського „Зміст педагогічної підготовки вчителів в умовах формування загальноєвропейського простору вищої освіти” (державний реєстраційний номер 0105U0000942) і кафедри дошкільної та початкової освіти „Підготовка вчителя початкових класів до навчально-виховної роботи з дітьми в контексті наступності між дошкільною та початковою освітою” (протокол № 8 від 05.12.2007). Тему дисертаційного дослідження затверджено на вченій раді Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (протокол № 8 від 28.04.2010), узгоджено в Міжвідомчій раді з координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук в Україні (протокол № 5 від 15.06.2010).

Мета дослідження – розробити, обґрунтувати й експериментально перевірити ефективність методики підготовки майбутнього вчителя початкових класів до забезпечення наступності навчання дітей старшого дошкільного і молодшого шкільного віку.

Об'єкт дослідження – професійна підготовка вчителя початкової школи в педагогічному вищому навчальному закладі.

Предмет дослідження – методика підготовки майбутнього вчителя до забезпечення наступності навчання дітей старшого дошкільного і молодшого шкільного віку.

Досягнення поставленої мети передбачає розв'язання таких **завдань**:

1. Здійснити історико-критичний аналіз досліджуваної проблеми з огляду на генезу вітчизняної системи освіти.

2. Уточнити зміст понять „наступність навчання”, „готовність вчителя до забезпечення наступності навчання дітей старшого дошкільного і молодшого шкільного віку”.

3. Визначити особливості професійної підготовки, охарактеризувати структуру (компоненти, критерії, показники, рівні) готовності вчителя до означеної діяльності.

4. Розробити, обґрунтувати й експериментально перевірити ефективність методики підготовки вчителя до забезпечення наступності навчання дітей старшого дошкільного і молодшого шкільного віку в педагогічному ВНЗ.

Гіпотеза дослідження. Ефективність методики підготовки вчителя до забезпечення наступності навчання дітей старшого дошкільного і молодшого шкільного віку істотно підвищиться за таких *педагогічних умов*: реалізації діяльнісно-змістового контексту підготовки вчителя до забезпечення наступності навчання; упровадження спецкурсів і навчальних посібників, спрямованих на формування готовності вчителя до означеної діяльності; аксіологічно-рефлексивного супроводу стимулювання позитивної мотивації вчителя до забезпечення наступності навчання; системного моніторингу сформованості

готовності вчителя до забезпечення наступності навчання на основі спеціально розробленої діагностичної програми.

Теоретико-методологічною основою дослідження слугують:

- концептуальні положення неперервної професійної підготовки (А. О. Вербицький, Б. С. Гершунський, І. А. Зязюн, В. Г. Кремень та ін.), теоретико-методологічні засади формування полісуб'єктної особистісно-професійної позиції майбутніх учителів у контексті сучасних освітніх парадигм: *особистісно орієнтованої* (І. Д. Бех, С. У. Гончаренко, Ю. І. Мальований, В. В. Рибалка, І. С. Якиманська та ін.), *компетентнісної* (А. Л. Андреев, Н. М. Бібік, І. О. Зимня, Н. Г. Ничкало, А. В. Хуторський та ін.), *акмеологічної* (О. С. Анісімов, О. А. Бодальов, А. А. Деркач, Н. В. Кузьміна та ін.), *синергетичної* (В. І. Андреев, О. В. Вознюк, О. В. Чалий, С. С. Шевельова та ін.);

- психолого-педагогічні засади фахової освіти й удосконалення діяльності вчителя школи І ступеня (А. М. Коломієць, А. Ф. Ліненко, С. М. Мартиненко, О. Я. Савченко, Г. С. Тарасенко, Л. О. Хомич, І. М. Шапошнікова та ін.);

- наукові розвідки сучасних учених, присвячені організаційно-педагогічним умовам наступності навчання дітей (Л. В. Артемова, А. М. Богущ, Н. В. Гавриш, І. І. Гончарова, О. Л. Кононко, І. М. Лапшина, Г. І. Назаренко, Т. І. Поніманська, О. Ю. Пономарьова, О. Я. Савченко, Т. М. Степанова, Т. О. Фадєєва, Л. О. Федорович, А. Beaudot, L. Coudre, M. Woodhead та ін.);

- дослідження про закономірності психічного розвитку дітей у перехідні періоди, самоцінність дотичних вікових етапів онтогенезу видатних педагогів (Ш. О. Амонашвілі, Т. Г. Лубенець, П. Ф. Каптерев, С. Ф. Русова, В. О. Сухомлинський, К. Д. Ушинський та ін.) і психологів (Л. С. Виготський, Д. Б. Ельконін, О. В. Запорожець, Г. О. Люблінська, Е. Кей та ін.).

Для досягнення поставленої мети і завдань було використано такі **методи дослідження**: *теоретичні* – аналіз, синтез, дедукція, індукція, узагальнення, систематизація, моделювання для системного опрацювання наукової літератури з окресленої проблеми, з'ясування стану її розробленості, тлумачення ключових понять, обґрунтування теоретичних засад дослідження; *емпіричні* – спостереження, вербально-комунікативні методи, тестування, аналіз продуктів творчої діяльності, експертне оцінювання, педагогічний експеримент, тренінг з метою перевірки ефективності розробленої методики професійної підготовки; *статистичні* – методи кількісної та якісної обробки результатів педагогічного експерименту для перевірки його достовірності.

Експериментальна база дослідження. Експериментальна робота проводилася в процесі професійної підготовки вчителів початкових класів у Вінницькому державному педагогічному університеті імені Михайла Коцюбинського, Глухівському національному педагогічному університеті імені Олександра Довженка, Державному закладі «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди», Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника й Хмельницькій гуманітарно-педагогічній академії. Дослідженням було охоплено 488 студентів напряму підготовки „Початкова освіта”

освітньо-кваліфікаційних рівнів „бакалавр”, „спеціаліст”, „магістр”, 40 викладачів педагогічних ВНЗ.

Наукова новизна й теоретичне значення дослідження полягає в тому, що в дисертації: *вперше* розроблено, обґрунтовано й експериментально апробовано методiku підготовки вчителя до забезпечення наступності навчання дітей старшого дошкільного і молодшого шкільного віку в педагогічному ВНЗ; *уточнено* зміст понять „наступність навчання”, „готовність вчителя до забезпечення наступності навчання дітей старшого дошкільного і молодшого шкільного віку”; схарактеризовано структуру (компоненти, критерії, показники й рівні) готовності вчителя до забезпечення наступності навчання дітей старшого дошкільного і молодшого шкільного віку; *подальшого розвитку в дослідженні набули* теоретичні положення щодо професійної підготовки вчителя початкових класів до педагогічної взаємодії з дітьми 6 – 7-річного віку на етапі їхнього вступу до школи.

Практичне значення одержаних результатів полягає в розробленні спецкурсів „Реалізація наступності у викладанні гуманітарних предметів”, „Формування готовності дитини до школи”, змістового модуля „Психолого-педагогічне забезпечення наступності навчання дітей дошкільного і молодшого шкільного віку” навчальної дисципліни „Дитяча психологія”; навчально-методичних посібників („Методичні рекомендації з питань підготовки вчителя до забезпечення наступності навчання дітей дошкільного і молодшого шкільного віку (історико-критичний аналіз проблеми)”, „Методичні рекомендації з питань підготовки вчителя до забезпечення наступності навчання дітей дошкільного і молодшого шкільного віку (системний аналіз дефініції)”, „Психолого-педагогічне забезпечення наступності навчання дітей старшого дошкільного і молодшого шкільного віку”), призначених для студентів напряму підготовки „Початкова освіта”. Розроблена методика професійної підготовки майбутнього вчителя до забезпечення наступності навчання дітей може застосовуватися в системі вищої педагогічної освіти.

Результати дослідження **впроваджено** в навчальний процес Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (довідка № 10/26 від 04.06.2012), Вінницького обласного комунального гуманітарно-педагогічного коледжу (довідка № 01-06-106 від 01.06.2012), Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка (довідка № 1364 від 29.05.2012), ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди» (довідка № 585 від 28.05.2012), Державного закладу «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка» (довідка № 1/2465 від 07.06.2012), Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (довідка № 316 від 30.05.2012), Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії (довідка № 375 від 06.06.2012).

Апробація результатів дослідження. Основні результати дослідження презентувалися на *міжнародних науково-практичних конференціях*: „Діалог суб'єктів навчально-виховного процесу як засіб розвитку обдарованої молоді” (Вінниця, 2010); „Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми” (Вінниця – Київ, 2012);

„Інновації та перспективи розвитку дошкільної освіти України і Росії” (Переяслав-Хмельницький, 2012); Другому Міжнародному педагогічному конгресі „Теоретико-методичні засади передшкільної освіти в сучасному освітньому просторі” (Миколаїв, 2012); *всеукраїнських науково-практичних конференціях*: „Актуальні проблеми формування творчої особистості педагога в контексті наступності дошкільної та початкової освіти” (Вінниця, 2011); „Вища педагогічна освіта України: історичний досвід та сучасні євроінтеграційні процеси” (Глухів, 2012); „Освіта і здоров’я” (Суми, 2012); „Роль та місце психолого-педагогічної підготовки в професійному розвитку та становленні особистості сучасного фахівця в умовах євроінтеграції” (Хмельницький, 2012); Всеукраїнських педагогічних читаннях, присвячених пам’яті Т. М. Байбари „Упровадження нового змісту початкової освіти: теорія і практика” (Полтава, 2012); *регіональній науково-практичній конференції* „Реалізація ідей В. О. Сухомлинського в практиці роботи сучасної початкової школи” (Вінниця, 2011); *щорічних наукових конференціях викладачів і студентів* Інституту педагогіки, психології і мистецтв Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (Вінниця, 2010 – 2012).

Публікації. Результати дослідження відображено в 16 одноосібних наукових працях, серед яких: 8 статей у наукових фахових виданнях, 5 статей у збірниках матеріалів конференцій, 3 навчально-методичних посібники.

Структура дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел (283 позиції, з них 9 іноземною мовою) й додатків. Загальний обсяг дисертації становить 290 сторінок, основний зміст викладено на 190 сторінках. Основний текст дисертації містить 19 таблиць на 16 сторінках, 12 рисунків на 4 сторінках. Робота має 17 додатків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність обраної проблеми, визначено мету, об’єкт, предмет, завдання, гіпотезу, теоретико-методологічну основу й методи дослідження, розкрито його наукову новизну, теоретичне і практичне значення одержаних результатів, наведено дані про впровадження й апробацію основних положень дисертації.

У першому розділі „**Теоретичні основи підготовки вчителя до забезпечення наступності навчання дітей старшого дошкільного і молодшого шкільного віку**” на основі аналізу наукової літератури здійснено історико-критичний аналіз зародження і розвитку в вітчизняній психолого-педагогічній науці досліджуваної проблеми; уточнено зміст поняття „наступність навчання”, розглянуто сутність і особливості професійної підготовки вчителя початкової школи в контексті сучасних парадигм освіти, визначено структуру „готовності вчителя до забезпечення наступності навчання дітей старшого дошкільного і молодшого шкільного віку”.

У процесі історико-критичного аналізу з’ясовано, що підґрунтя досліджуваної проблеми було закладено в другій половині XIX ст. Впроваджувані реформи актуалізували потребу розширення мережі закладів початкової освіти, а відтак – професійної освіти вчителів й формування основ їхньої загальнопедагогічної

теоретичної і практичної підготовки (О. М. Гіляров, С. С. Гогоцький, В. В. Зеньківський, Д. І. Менделєєв, М. І. Пирогов, К. Д. Ушинський та ін.). Встановлено, що попри значну увагу з боку науково-педагогічної громадськості проблема наступності дошкільної і початкової освіти вперше отримала законодавче обґрунтування в 1920-ті р. Її науково-методичній розробці посприяло зародження системи суспільного дошкільного виховання (Т. Г. Лубенець, Н. Д. Лубенець, С. Ф. Русова та ін.). У 1940 – 70-х р. ХХ ст. окремі організаційно-педагогічні умови забезпечення наступності взаємодії вчителя з дошкільниками і молодшими школярами розроблялися педагогами (Ш. О. Амонашвілі, В. О. Сухомлинським та ін.), психологами (Б. Г. Ананьєвим, О. В. Запорожцем, Д. Б. Ельконіним, Г. С. Костюком, Г. О. Люблінською та ін.). У 1970 – 80-х р. з'явилися предметні дослідження проблеми наступності в роботі дошкільних навчальних закладів і початкової школи (А. І. Ароніна, Л. О. Калмикова, О. Л. Кононко, В. Я. Ликова, Г. М. Леушина, О. П. Усова та ін.), а також аспектів наступності у викладанні окремих предметів (Р. І. Афанасьєва, Л. П. Дашківська, В. Д. Лисенко, І. А. Попова, О. В. Ткаченко та ін.). Проблема підготовки вчителя до забезпечення наступності навчання нині проголошується пріоритетною в багатьох нормативних актах в галузі дошкільної, початкової і вищої педагогічної освіти, слугує предметом досліджень відомих вітчизняних науковців (А. М. Богуш, Н. В. Гавриш, О. Л. Кононко, Г. І. Назаренко, І. М. Лапшина, О. В. Проскура, О. Я. Савченко, Т. О. Фадеєва та ін.).

На основі вивчення психолого-педагогічних джерел уточнено зміст поняття „наступність навчання”, яке трактуємо як динамічну багатоаспектну інтегративну характеристику педагогічної взаємодії, що створює умови для безперервної освіти впродовж усього життя, стимулює адаптаційний потенціал дітей старшого дошкільного і молодшого шкільного віку, а також передбачає наявність взаємозв'язку цілей, змісту, методів, організаційних форм і вимог до рівня навченості і вихованості дітей на дотичних етапах освіти.

Оптимізації підготовки вчителя до забезпечення наступності навчання дітей сприяє перегляд концептуальних і змістових засад професійної освіти в контексті сучасних парадигм освіти (особистісно орієнтованої, компетентної, акмеологічної, синергетичної), які, на противагу знаннево-інформаційній, дозволяють зрозуміти сутність і особливості підготовки студентів на рівні методології і сучасної філософії освіти, змоделювати її оптимальний зміст, актуалізувати професійну мотивацію майбутніх педагогів на побудову суб'єкт-суб'єктних взаємин з дітьми.

Результати поняттєво-термінологічного аналізу літератури (О. А. Абдулліна, О. М. Івлієва, А. Ф. Ліненко та ін.) дозволили визначити професійну підготовку вчителя як відкритий динамічний процес учіння студентів у педагогічних ВНЗ, що визначатиме їхню готовність до педагогічної діяльності загалом, а також до забезпечення наступності навчання дітей старшого дошкільного і молодшого шкільного віку зокрема.

Готовність вчителя до забезпечення наступності навчання дітей є цілісним, стійким утворенням, що формується у процесі професійної підготовки і є її результатом, відображає сформованість полісуб'єктної особистісно-професійної

позиції майбутніх учителів початкової школи, зумовлює достатній рівень їхньої психолого-педагогічної, методичної та технологічної спроможності до реалізації організаційно-педагогічних умов наступності навчання дітей з урахуванням особливостей їхнього вікового й індивідуального психічного розвитку, забезпечує високий рівень професійної культури. Вона передбачає інтегративне поєднання мотиваційно-ціннісного, теоретико-гносеологічного й проєктивно-технологічного компонентів. *Мотиваційно-ціннісний* уособлює систему мотивації й ціннісно-смыслових компонентів професійної самосвідомості, спрямовану на забезпечення наступності навчання дітей старшого дошкільного і молодшого шкільного віку; *теоретико-гносеологічний* – інтегративну динамічну й відкриту систему психолого-педагогічних знань, необхідних для ефективного реалізації умов забезпечення наступності навчання дітей на етапі їхнього вступу до школи; *проєктивно-технологічний* – систему професійно-педагогічних умінь і навичок (конструктивно-організаторських, прогностико-профілактичних, діагностичних і корекційно-розвивальних), спрямованих на створення сприятливих організаційно-педагогічних умов забезпечення наступності навчання дітей.

Визначення змістового наповнення компонентів готовності вчителя до забезпечення наступності навчання дітей дало змогу виділити критерії та відповідні їм показники, що були покладені в основу діагностики рівнів сформованості означених особистісно-професійних якостей (див. рис. 1).

Компоненти готовності	Критерії та показники готовності вчителя до забезпечення наступності навчання дітей старшого дошкільного і молодшого шкільного віку
Мотиваційно-ціннісний	<p><i>Вираження професійної спрямованості на забезпечення наступності навчання дітей старшого дошкільного і молодшого шкільного віку</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • міра усвідомленості значущості забезпечення наступності навчання для неперервного пізнавального й особистісного розвитку дітей старшого дошкільного і молодшого шкільного віку; • характер професійної мотивації, спрямованої на практичну реалізацію засад особистісно орієнтованої суб'єкт-суб'єктної взаємодії з дітьми на етапі їхнього переходу від дошкільної до початкової освіти; • інтенсивність і стійкість цільових установок щодо визнання самоцінності дитинства як автономного повноцінного періоду онтогенезу
Теоретико-гносеологічний	<p><i>Оволодіння системою психолого-педагогічних знань, необхідних для ефективного реалізації наступності навчання дітей старшого дошкільного і молодшого шкільного віку</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • повнота, глибина й рівень засвоєння знань з окресленої проблеми; • ступінь усвідомленості та інтегрованості знань до змісту фахового досвіду; • здатність до практичного застосування знань у педагогічній діяльності
Проєктивно-технологічний	<p><i>Сформованість професійно-педагогічних умінь і навичок, спрямованих на створення сприятливих організаційно-педагогічних умов забезпечення наступності навчання дітей старшого дошкільного і молодшого шкільного віку</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • повнота розвитку вмінь упровадження й контролю ефективності педагогічної технології забезпечення наступності навчання; • сформованість практичних прогностико-профілактичних умінь і навичок проєктування змісту, напрямів і перспектив індивідуального розвитку дітей 6 – 7-річного віку з метою попередження можливих труднощів у період їхньої адаптації до навчання; • правильність виконання й ступінь автоматизації системи діагностичних заходів, орієнтованих на вивчення різних аспектів забезпечення наступності навчання дітей старшого дошкільного і молодшого шкільного віку; • розвиток корекційно-розвивальних умінь для створення сприятливих організаційно-педагогічних умов забезпечення наступності у формуванні значущих шкільних функцій для успішного навчання

Рис. 1. Критерії та показники готовності вчителя до забезпечення наступності навчання дітей старшого дошкільного і молодшого шкільного віку

Репродуктивний рівень характерний для студентів з не сформованими професійно-ціннісними пріоритетами щодо реалізації засад особистісно орієнтованої суб'єкт-суб'єктної взаємодії з дітьми старшого дошкільного і молодшого шкільного віку, не усвідомленими мотивами значущості забезпечення наступності навчання для їхнього пізнавального й особистісного розвитку; знання організаційно-педагогічних умов наступності навчання дітей носять поверховий і фрагментарний характер, сформовані на допрофесійному рівні; уміння проектувати ефективну педагогічну взаємодію з дітьми на етапі їхнього вступу до школи не розвинені, мають репродуктивний характер, відзначаються прогалинами, потребують додаткового практичного відпрацювання.

Творчо-репродуктивний рівень характеризує студентів з недостатньо вираженою професійною спрямованістю на забезпечення наступності навчання дітей старшого дошкільного і молодшого шкільного віку, хоча в них помітна позитивна тенденція до встановлення стійкості професійно-значущих мотивів й інтересів, орієнтованих на відпрацювання рольового репертуару суб'єкт-суб'єктної взаємодії з дітьми 6 – 7-річного віку; вони володіють знаннями щодо організаційно-педагогічних умов забезпечення наступності навчання, констатується їхня спроможність встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між окремими аспектами розв'язання означеної проблеми; у майбутніх педагогів помітні прогалини в сформованості професійно-педагогічних умінь і навичок проектування змісту, напрямів і перспектив індивідуального розвитку дітей старшого дошкільного і молодшого шкільного віку, що призводить до появи порушень, механічного і репродуктивного відтворення засвоєних умінь і способів дій у нестандартних ситуаціях.

Творчий рівень притаманний студентам, які професійно зорієнтовані на практичну реалізацію засад суб'єкт-суб'єктної взаємодії, мають виражену гуманістичну спрямованість мотивації на визнання самоцінності дитинства як автономного повноцінного періоду онтогенезу й усвідомлене прагнення до збагачення організаційно-педагогічних умов забезпечення наступності навчання дітей старшого дошкільного і молодшого шкільного віку; майбутні вчителі володіють повними, інтегрованими й усвідомленими психолого-педагогічними знаннями з означеної проблеми, спроможні творчо їх використовувати для вирішення нестандартних практичних ситуацій; студенти засвоїли комплекс професійних умінь і навичок, пов'язаних з проектуванням, профілактикою, діагностикою, корекцією і розвитком сутнісних для забезпечення наступності навчання параметрів; уміння і навички усвідомлені й автоматизовані, відтворюються в нетипових ситуаціях.

У другому розділі **„Методика підготовки вчителя до забезпечення наступності навчання дітей старшого дошкільного і молодшого шкільного віку”** обґрунтовуються педагогічні умови, складові моделі, розкривається методика підготовки вчителя до означеної діяльності.

На основі аналізу сутності та складових досліджуваної проблеми визначено і обґрунтовано педагогічні умови професійної підготовки вчителя, а саме: реалізація діяльнісно-змістового контексту підготовки вчителя до забезпечення наступності навчання; упровадження спецкурсів і навчальних посібників, спрямованих на

формування готовності вчителя до означеної діяльності; аксіологічно-рефлексивний супровід стимулювання позитивної мотивації вчителя до забезпечення наступності навчання; системний моніторинг сформованості готовності вчителя до забезпечення наступності навчання на основі спеціально розробленої діагностичної програми.

З урахуванням виокремлених педагогічних умов розроблено модель підготовки вчителя до забезпечення наступності навчання дітей старшого дошкільного і молодшого шкільного віку (див. рис. 2). Рівноцінними складовими в межах розробленої моделі є цільовий, змістовий, технологічний і результативний її компоненти, які комплексно відображають мету, принципи, педагогічні умови, організаційні етапи впровадження методики професійної підготовки в рамках окреслених компонентів і рівнів готовності. *Цільовий компонент* моделі репрезентує прикінцевий результат професійної підготовки вчителя; *змістовий* – систему мотивації й ціннісно-сміслових компонентів професійної самосвідомості, а також фахових психолого-педагогічних знань, умінь і навичок, детерміновану майбутньою діяльністю, структуровану за циклами підготовки й представлену в різних формах навчальної діяльності студентів у педагогічних ВНЗ (навчальна, квазіпрофесійна, навчально-професійна); *технологічний* – організаційні етапи впровадження методики підготовки вчителя до означеної діяльності; *результативний* – відповідність рівнів сформованості компонентів готовності вчителя до забезпечення наступності навчання сформульованій на цільовому етапі меті, закріплення настанов на подальший фаховий розвиток і самовдосконалення.

У розділі поетапно схарактеризовано методику підготовки вчителя до забезпечення наступності навчання дітей старшого дошкільного і молодшого шкільного віку на кожному з етапів її впровадження.

Змістово-ціннісний етап передбачав вибудову міжпредметного інтеграційного модуля на основі виокремлення й об'єднання потенційних ресурсів навчальних дисциплін, передбачених навчальним планом підготовки фахівців напряму підготовки „Початкова освіта”. Базовою формою діяльності студентів на даному етапі стала навчальна діяльність академічного типу, реалізована в традиційних для педагогічних ВНЗ лекціях, практичних (семінарських), лабораторних заняттях. Цей етап став першим у структурі професійної підготовки майбутніх учителів до забезпечення наступності навчання дітей 6 – 7-річного віку.

На рефлексивно-моделювальному етапі фахової освіти створено належні умови для реалізації квазіпрофесійної діяльності студентів, яка максимально розкривала особливості їхньої майбутньої фахової діяльності із забезпечення наступності навчання дітей. Методика професійної підготовки реалізовувалась в межах курсів окремих методик початкової освіти, спецкурсів „Реалізація наступності у викладанні гуманітарних предметів”, „Формування готовності дитини до школи”, а також змістового модуля „Психолого-педагогічне забезпечення наступності навчання дітей дошкільного і молодшого шкільного віку” навчальної дисципліни „Дитяча психологія”. Квазіпрофесійну діяльність студентів було представлено груповими і колективними інтерактивними формами навчання, найбільш дієвими з яких виявились ігрове моделювання, ділова гра, круглий стіл, педагогічні проекти, case-study, розробка робочої документації, тренінг тощо. Упроваджені цільові спецкурси й передбачені форми навчальної взаємодії відображають другий і третій етапи підготовки вчителя до забезпечення наступності навчання дітей.

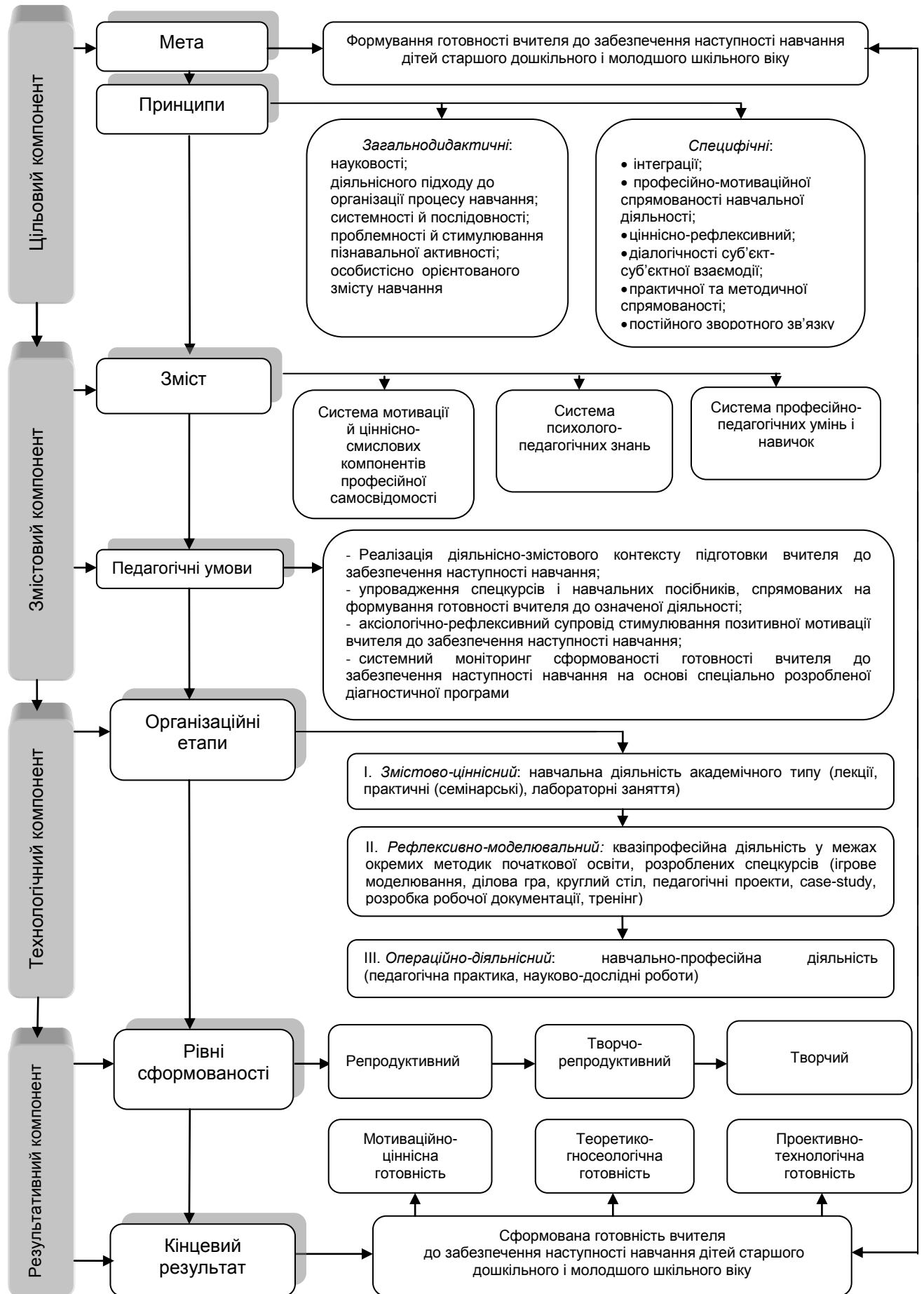

Рис. 2. Модель підготовки вчителя до забезпечення наступності навчання дітей старшого дошкільного і молодшого шкільного віку

Неперервне формування готовності майбутнього вчителя до означеної діяльності завершується *операційно-діяльнісним етапом*. Базовою формою діяльності на цьому етапі стала навчально-професійна діяльність, яка реалізувалася під час педагогічної практики і написання науково-дослідних робіт. З метою оптимізації професійної підготовки студентів на цьому етапі розроблено систему уточнювальних завдань і розширено тематику курсових і дипломних робіт.

У третьому розділі „**Визначення ефективності методики підготовки вчителя до забезпечення наступності навчання дітей старшого дошкільного і молодшого шкільного віку**” розкрито процедуру експериментальної роботи, презентовано результати апробації методики підготовки вчителя до забезпечення наступності навчання дітей за умови реалізації визначених педагогічних умов.

Констатувальний етап експерименту зорієнтовувався на виокремлення компонентів, критеріїв, показників і рівнів готовності студентів до забезпечення наступності навчання дітей старшого дошкільного і молодшого шкільного віку; розроблення методичного арсеналу й реалізацію діагностичної процедури для вивчення й констатації початкового рівня готовності студентів до означеної діяльності; програмування системи кількісного оброблення емпіричних даних, отриманих на основі застосування різних методів дослідження.

Під час експериментальної роботи розроблено діагностичну програму, практичне впровадження якої передбачало поступову реалізацію на констатувальному і контрольно-узагальнювальному етапах трьох дослідницьких процедур, зорієнтованих на вивчення початкового і вихідного рівня сформованості показників мотиваційно-ціннісного, теоретико-гносеологічного й проєктивно-технологічного компонентів готовності вчителя до означеної діяльності. Зміст програми склали розроблені діагностичні методики, побудовані на основі суб'єктивного, об'єктивного й проєктивного підходів. Для спрощення обробки отриманих у процесі дослідження емпіричних даних також було передбачено уніфіковану систему кількісної оцінки міри розвитку окремих показників компонентів готовності вчителя до забезпечення наступності навчання з урахуванням виокремлених рівнів.

Результати констатувального етапу дослідження в експериментальній (ЕГ) і контрольній (КГ) групах засвідчили розрізненість предметних знань студентів з досліджуваної проблеми, слабку професійну спрямованість мотивації, недостатню обізнаність з практичним упровадженням організаційно-педагогічних засад наступності навчання, реалізації прогностико-профілактичного, діагностичного і корекційно-розвивального супроводу навчально-виховного процесу. Більшість студентів демонстрували репродуктивний і творчо-репродуктивний рівні готовності (34,4% і 58,7% для ЕГ й 32,9% і 59,8% для КГ відповідно) до цієї діяльності. Натомість лише 6,9% студентів ЕГ і 7,3% КГ виявили творчий рівень готовності до забезпечення наступності навчання. Констатовано, що найменше уваги у процесі професійної підготовки приділяється формуванню мотиваційно-ціннісної готовності.

Мета контрольно-узагальнювального етапу експерименту полягала в перевірці ефективності упровадженої методики професійної підготовки, з'ясуванні рівнів

готовності студентів до означеної діяльності за показниками мотиваційно-ціннісного, теоретико-гносеологічного й проєктивно-технологічного компонентів після реалізації формульованого етапу експерименту.

Результати експериментальної роботи засвідчили значні зміни щодо зростання кількості студентів ЕГ, рівень готовності до забезпечення наступності навчання дітей яких досяг творчого (з 6,9% на початку до 21,1% наприкінці дослідження) і творчо-репродуктивного (34,4 і 54,9% відповідно) рівнів. Отже, динаміка в ЕГ склала 14,2% за творчим і 20,5% за творчо-репродуктивним рівнями готовності до реалізації означеної діяльності. Водночас у студентів КГ подібних зрушень не спостерігалось. Наприкінці експерименту творчий рівень сформованості компонентів готовності до забезпечення наступності навчання було виявлено у 8,5% студентів КГ (на початку – 7,3%). Кількісний приріст за творчо-репродуктивним рівнем готовності у КГ склав 1,2% (з 32,9% на початку дослідження до 34,1% наприкінці).

Для підтвердження результативності експерименту використовувався *t*-критерій Стьюдента. Обрахунки довели, що числові значення показників в ЕГ істотно відрізнялися від показників у КГ. Малі значення ймовірностей вказували на те, що такі розбіжності не випадкові, а зумовлені впливом упровадженої методики підготовки вчителя до забезпечення наступності навчання дітей старшого дошкільного і молодшого шкільного віку, що дало змогу зробити статистично обґрунтований висновок про її ефективність і позитивний вплив на формування готовності до означеної діяльності.

Зміни, що відбулися в студентів ЕГ за показниками компонентів готовності вчителя до забезпечення наступності навчання, на відміну від КГ, є статистично значущими, що свідчить про успішність формульованого етапу експерименту загалом. У студентів КГ, хоча й спостерігалися певні позитивні зрушення, але вони мали незначний характер і не досягали рівня статистичної значущості. Таким чином, із сформульованих статистичних гіпотез H_0 відхиляється, а H_1 (розроблена й упроваджена методика підготовки суттєво вплинула на формування готовності майбутніх учителів до забезпечення наступності навчання дітей старшого дошкільного і молодшого шкільного віку) приймається.

Результати застосування авторської розробки в освітньому процесі педагогічних ВНЗ, які були одержані на кожному етапі дисертаційного дослідження й підтверджені методами математичної статистики, відображають стійку тенденцію до поліпшення рівня сформованості показників мотиваційно-ціннісного, теоретико-гносеологічного й проєктивно-технологічного компонентів готовності майбутнього вчителя початкової школи до означеної діяльності. Це підтверджує ефективність розробленої методики професійної підготовки вчителя до забезпечення наступності навчання дітей старшого дошкільного і молодшого шкільного віку.

ВИСНОВКИ

1. Історико-критичний аналіз проблеми підготовки вчителя до забезпечення наступності навчання дітей старшого дошкільного і молодшого шкільного віку засвідчив, що її підґрунтя було закладено в другій половині XIX ст. в рамках

реформаційних процесів, які стимулювали оформлення системи закладів і змісту загальнопедагогічної підготовки вчителів-початківців, а також дослідження плеяди видатних вітчизняних діячів психолого-педагогічної науки, орієнтованих на гуманізацію педагогічної взаємодії з дітьми на ранніх етапах їхньої суспільної освіти й виховання. Плідним етапом її науково-практичної розробки стали 1940 – 90 роки ХХ ст. Означена проблема не втратила своєї актуальності й досі, набула концептуального значення в руслі новітніх освітніх реформ, слугує предметом наукових студій сучасних учених.

2. У межах виконаного дослідження „*наступність навчання*” трактуємо як динамічну багатоаспектну інтегративну характеристику педагогічної взаємодії, що створює умови для безперервної освіти впродовж усього життя, стимулює адаптаційний потенціал дітей старшого дошкільного і молодшого шкільного віку, а також передбачає наявність взаємозв'язку цілей, змісту, методів, організаційних форм і вимог до рівня навченості і вихованості дітей на дотичних етапах освіти.

Встановлено, що *готовність вчителя до забезпечення наступності навчання дітей старшого дошкільного і молодшого шкільного віку* є цілісним, стійким утворенням, що формується у процесі професійної підготовки і є її результатом, відображає сформованість полісуб'єктної особистісно-професійної позиції майбутніх учителів початкової школи, зумовлює достатній рівень їхньої психолого-педагогічної, методичної та технологічної спроможності до реалізації організаційно-педагогічних умов наступності навчання дітей з урахуванням особливостей їхнього вікового й індивідуального психічного розвитку, забезпечує високий рівень професійної культури.

3. Теоретичне узагальнення досліджуваної проблеми в контексті сучасних парадигм освіти (особистісно орієнтованої, компетентнісної, акмеологічної, синергетичної) дозволило визначити *особливості професійної підготовки вчителя до забезпечення наступності навчання дітей*, а саме: необхідність на якісно новому ціннісно-семантичному рівні реалізувати особистісно орієнтовану суб'єкт-суб'єктну тактику навчальної взаємодії з дітьми 6 – 7-річного віку; переосмислення значущості педагогічної проблематики екології дитинства для сучасних реалій реформування освіти; усвідомлення важливості реалізації наступнісних зв'язків усіх ліній психічного розвитку для формування суб'єктивного досвіду й соціалізації дітей на межі двох важливих етапів їхнього онтогенезу, а також безперервності освітнього процесу впродовж життя; розуміння нероздільності забезпечення організаційно-педагогічних умов наступності навчання дітей, серед яких важливими є формування шкільної зрілості та сприяння успішній адаптації до шкільного навчання.

Охарактеризовано *структуру готовності вчителя до забезпечення наступності навчання дітей*, що є інтегративним поєднанням мотиваційно-ціннісного, теоретико-гносеологічного й проєктивно-технологічного компонентів. Визначено *критерії* (вираження професійної спрямованості на забезпечення наступності навчання дітей; оволодіння системою психолого-педагогічних знань, необхідних для ефективного реалізації наступності навчання; сформованість професійно-педагогічних умінь і навичок, спрямованих на створення сприятливих

організаційно-педагогічних умов забезпечення наступності навчання дітей старшого дошкільного і молодшого шкільного віку), *показники і рівні* (репродуктивний, творчо-репродуктивний і творчий) сформованості компонентів готовності вчителя до такої діяльності.

4. Дослідження засвідчило ефективність розробленої й обґрунтованої *методики* підготовки вчителя до забезпечення наступності навчання дітей старшого дошкільного і молодшого шкільного віку в педагогічному ВНЗ. Доведено, що готовність зростає за умов реалізації діяльнісно-змістового контексту підготовки вчителя до забезпечення наступності навчання; упровадження спецкурсів і навчальних посібників, спрямованих на формування готовності вчителя до означеної діяльності; аксіологічно-рефлексивного супроводу стимулювання позитивної мотивації вчителя до забезпечення наступності навчання; системного моніторингу сформованості готовності вчителя до забезпечення наступності навчання на основі спеціально розробленої діагностичної програми.

Підтверджено, що ефективність фахової освіти потребує побудови навчального процесу на основі моделі підготовки вчителя до забезпечення наступності навчання дітей старшого дошкільного і молодшого шкільного віку. У моделі подано цільовий, змістовий, технологічний і результативний її компоненти, які відображають мету, принципи, завдання, педагогічні умови, а також етапи (змістово-ціннісний, рефлексивно-моделювальний, операційно-діяльнісний) впровадження методики підготовки вчителя в рамках окреслених компонентів і рівнів готовності.

Упровадження методики передбачало доповнення навчального плану підготовки фахівців напряму підготовки „Початкова освіта” цільовими спецкурсами „Реалізація наступності у викладанні гуманітарних предметів”, „Формування готовності дитини до школи”, а також уведення предметного змістового модуля до навчальної дисципліни „Дитяча психологія”. Провідним стрижнем упровадження методики стала інтерактивна діяльність студентів на засадах знаково-контекстного навчання, що реалізовувалася на основі групових і колективних інтерактивних методів навчання. Уточнено завдання педагогічної практики й розширено тематику студентських дослідних робіт.

Контрольний зріз засвідчив позитивну динаміку збільшення кількості студентів ЕГ на 14,2% за творчим і 20,5% за творчо-репродуктивним рівнями готовності до реалізації означеної діяльності, у той час як у КГ кількісний приріст склав лише по 1,2% за цими рівнями. Водночас в ЕГ на 34,7% зменшилася кількість студентів з репродуктивним рівнем готовності до забезпечення наступності навчання, у КГ – на 2,4%. Ефективність розробленої методики підготовки вчителя до забезпечення наступності навчання дітей доведено за допомогою методів математичної статистики. Найефективніше вона вплинула на сформованість мотиваційно-ціннісного й проективно-технологічного компонентів готовності.

Проведене дослідження, звісно, не вичерпує всіх аспектів означеної проблеми. Перспективними є наукові пошуки щодо вивчення зарубіжного досвіду підготовки вчителя до забезпечення наступності навчання дошкільників і молодших школярів, інтеграції в освітній простір початкової школи дітей з особливими потребами тощо.

Основні результати дослідження відображено в таких **публікаціях** автора:

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Коломієць Л. І. Змістовий компонент підготовки майбутніх учителів до забезпечення наступності навчання / Л. І. Коломієць // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія. – 2011. – №34. – С. 337-342.

2. Коломієць Л. І. Психолого-педагогічні особливості підготовки вчителя до суб'єкт – суб'єктної взаємодії з дітьми дошкільного і молодшого шкільного віку / Л. І. Коломієць // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія. – 2011. – № 35. – С. 123-128.

3. Коломієць Л. І. Аспекти підготовки вчителя до збереження й зміцнення психічного, фізичного і соціального здоров'я дітей дошкільного і молодшого шкільного віку / Л. І. Коломієць // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології: Науковий журнал. – Суми : СумДПУ, 2012. – №. 2 (20). – С. 216-226.

4. Коломієць Л. І. Модель професійної підготовки вчителів початкових класів до забезпечення наступності навчання дітей дошкільного і молодшого шкільного віку / Л. І. Коломієць // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми : Зб. наук. пр. Випуск 30 / Редкол.: І. А. Зязюн (голова) та ін. – Київ – Вінниця : ТОВ фірма “Планер”, 2012. – С. 135-141.

5. Коломієць Л. І. Підготовка вчителя початкових класів до забезпечення наступності навчання в контексті сучасних парадигм освіти / Л. І. Коломієць // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Випуск 61. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2012. – С. 149-153.

6. Коломієць Л. І. Професійна підготовка вчителя до забезпечення наступності навчання дітей дошкільного і молодшого шкільного віку / Л. І. Коломієць // „Імідж сучасного педагога”: Всеукраїнський науково-практичний освітньо-популярний журнал. – Випуск 7 (126). – Полтава, 2012. – С. 20-22.

7. Коломієць Л. І. Психолого-педагогічні умови оптимізації підготовки вчителів до забезпечення наступності навчання дітей дошкільного і молодшого шкільного віку / Л. І. Коломієць // Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В. О. Сухомлинського: збірник наукових праць. – Випуск 1.37. – Миколаїв : МНУ імені В. О. Сухомлинського, 2012. – С. 181-186 (Серія «Педагогічні науки»).

8. Коломієць Л. І. Формування готовності майбутнього вчителя до забезпечення наступності навчання дітей старшого дошкільного і молодшого шкільного віку / Л. І. Коломієць // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія. – 2012. – № 37. – С. 108-114.

Опубліковані праці апробаційного характеру:

9. Коломієць Л. І. Методичні рекомендації з питань підготовки вчителя до забезпечення наступності навчання дітей дошкільного і молодшого шкільного віку:

історико-критичний аналіз проблеми / Л. І. Коломієць. – Вінниця : ВДПУ, 2011. – 36 с.

10. Коломієць Л. І. Методичні рекомендації з питань підготовки вчителя до забезпечення наступності навчання дітей дошкільного і молодшого шкільного віку: системний аналіз дефініції / Л. І. Коломієць. – Вінниця : ВДПУ, 2012. – 24 с.

11. Коломієць Л. І. Психолого-педагогічне забезпечення наступності навчання дітей старшого дошкільного і молодшого шкільного віку: Посібник / Л. І. Коломієць. – Вінниця : ВДПУ, 2012. – 136 с.

12. Коломієць Л. І. Сучасні вимоги щодо професійної психолого-педагогічної підготовки майбутніх учителів початкових класів до забезпечення наступності навчання дітей / Л. І. Коломієць // Роль та місце психолого-педагогічної підготовки в професійному розвитку та становленні особистості сучасного фахівця в умовах євроінтеграції : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю. – Хмельницький : ХНУ, 2012. – С. 135-137.

*Опубліковані праці, які додатково відображають
наукові результати дисертації:*

13. Коломієць Л. І. Підготовка вчителя до забезпечення повноцінного психічного розвитку дитини в науковому доробку І. О. Сікорського / Л. І. Коломієць // Наукові записки: Збірник матеріалів науково-практичної конференції викладачів і студентів Інституту педагогіки і психології. – Серія «Психологія». – Вип. 1. – Вінниця : ВДПУ, 2010. – С. 52-55.

14. Коломієць Л. І. Актуалізація ідей психолого-педагогічного супроводу наступності навчання в доробку Софії Русової / Л. І. Коломієць // Наукові записки: Збірник матеріалів науково-практичної конференції викладачів і студентів Інституту педагогіки, психології і мистецтв. – Серія «Психологія». – Вип. 2. – Вінниця : ВДПУ, 2011. – С. 4-5.

15. Коломієць Л. І. Підготовка вчителя до роботи з першокласниками в контексті педагогічної спадщини В. О. Сухомлинського / Л. І. Коломієць // Реалізація ідей В. О. Сухомлинського в практиці роботи сучасної початкової школи : Збірник матеріалів регіональних педагогічних читань / Відп. за випуск: І. І. Козак, І. М. Лапшина, Л. В. Любчак. – Вип. 8. – Вінниця : ВДПУ, 2012. – С. 110-111.

16. Коломієць Л. І. Проблема забезпечення вчителем наступності навчання дітей дошкільного і молодшого шкільного віку в науковому доробку Л. С. Виготського / Л. І. Коломієць // Наукові записки : Збірник матеріалів науково-практичної конференції викладачів і студентів Інституту педагогіки, психології і мистецтв. – Серія «Психологія». – Вип. 3. – Вінниця : ВДПУ, 2012. – С. 18-20.

АНОТАЦІЇ

Коломієць Л. І. Підготовка вчителя до забезпечення наступності навчання дітей старшого дошкільного і молодшого шкільного віку. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України. – Вінниця, 2013.

Дисертацію присвячено проблемі підготовки вчителя до забезпечення наступності навчання дітей старшого дошкільного і молодшого шкільного віку. Проведено історико-критичний аналіз її зародження в теорії і практиці вітчизняної дошкільної, початкової і педагогічної освіти. Уточнено дефініції „наступність навчання”, „готовність вчителя до забезпечення наступності навчання дітей старшого дошкільного і молодшого шкільного віку”. Схарактеризовано організаційно-педагогічні умови досягнення наступності навчання між дошкільною і початковою освітою. Визначено особливості професійної підготовки й структуру готовності вчителя до забезпечення наступності навчання дітей старшого дошкільного і молодшого шкільного віку: компоненти (мотиваційно-ціннісний, теоретико-гносеологічний, проєктивно-технологічний), критерії (вираження професійної спрямованості на забезпечення наступності навчання дітей; оволодіння системою психолого-педагогічних знань, необхідних для ефективної реалізації наступності навчання дітей; сформованість професійно-педагогічних умінь і навичок, спрямованих на створення сприятливих організаційно-педагогічних умов забезпечення наступності навчання дітей старшого дошкільного і молодшого шкільного віку), показники та рівні діагностики означених особистісно-професійних якостей (репродуктивний, творчо-репродуктивний, творчий). Розроблено, обґрунтовано й експериментально перевірено ефективність методики підготовки вчителя до забезпечення наступності навчання дітей старшого дошкільного і молодшого шкільного віку в педагогічному ВНЗ.

Ключові слова: професійна підготовка, вчитель початкової школи, педагогічні умови, модель підготовки, методика підготовки вчителя до забезпечення наступності навчання, діти старшого дошкільного і молодшого шкільного віку.

Коломиец Л. И. Подготовка учителя к обеспечению преемственности обучения детей старшего дошкольного и младшего школьного возраста. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.04 – теория и методика профессионального образования. – Винницкий государственный педагогический университет имени Михаила Коцюбинского, Министерство образования и науки, молодежи и спорта Украины. – Винница, 2013.

Диссертация посвящена проблеме подготовки учителя к обеспечению преемственности обучения детей старшего дошкольного и младшего школьного возраста в педагогическом высшем учебном заведении. В процессе историко-критического анализа проблемы исследования выяснено, что ее научные предпосылки были заложены во второй половине XIX века в рамках реформирования дошкольного, начального и педагогического образования, а также исследований выдающихся отечественных деятелей, ориентированных на гуманизацию педагогического взаимодействия с детьми на ранних этапах их общественного образования и воспитания. Плодотворным этапом в ее научно-практической разработке стали 1940 – 90-е годы XX века. Данная проблема не утратила своей актуальности до сих пор, получила концептуальное значение в русле

новейших образовательных реформ, составляет предмет научных исследований современных ученых.

Изучение научных источников позволило уточнить содержание понятия „преемственность обучения”, отследить отечественный опыт оформления организационно-педагогических условий обеспечения преемственности обучения детей на этапе их поступления в школу в практике учреждений дошкольного и начального образования.

В исследовании профессиональная подготовка учителя понимается как открытый динамичный процесс обучения студентов в педагогических высших учебных заведениях, который определяет их готовность к педагогической деятельности в целом, а также к обеспечению преемственности обучения детей старшего дошкольного и младшего школьного возраста в частности.

Готовность студентов к обеспечению преемственности обучения детей как результат профессиональной подготовки и интегративное сочетание мотивационно-ценностного, теоретико-гносеологического и проективно-технологического компонентов отражает сформированность полисубъектной личностно-профессиональной позиции будущих учителей начальной школы, определяет достаточный уровень их психолого-педагогической, методической и технологической состоятельности к реализации организационно-педагогических условий преемственности обучения детей с учетом особенностей их возрастного и индивидуального психического развития, обеспечивает высокий уровень профессиональной культуры.

Структурированы критерии (выраженность профессиональной направленности на обеспечение преемственности обучения детей; овладение системой психолого-педагогических знаний, необходимых для эффективной реализации преемственности обучения; сформированность профессионально-педагогических умений и навыков для создания необходимых организационно-педагогических условий обеспечения преемственности обучения детей старшего дошкольного и младшего школьного возраста), показатели и уровни готовности (репродуктивный, творчески-репродуктивный, творческий) будущих учителей к указанной деятельности.

В диссертации теоретически обоснованы такие педагогические условия успешной профессиональной подготовки: реализация деятельностно-содержательного контекста подготовки учителя к обеспечению преемственности обучения; внедрение спецкурсов и учебных пособий, направленных на формирование готовности учителя к указанной деятельности; аксиологически-рефлексивное сопровождение стимулирования положительной мотивации учителя к обеспечению преемственности обучения; системный мониторинг сформированности готовности учителя к обеспечению преемственности обучения на основе специально разработанной диагностической программы. С их учетом разработана модель подготовки учителя к обеспечению преемственности обучения детей старшего дошкольного и младшего школьного возраста, равноценными составляющими которой являются целевой, содержательный, технологический и результативный компоненты, комплексно отражающие цели, принципы, задачи,

педагогические условия, организационные этапы (содержательно-ценностный, рефлексивно-моделировочный и операционно-деятельностный) этого процесса. Описаны этапы внедрения разработанной методики подготовки учителя к обеспечению преемственности обучения детей старшего дошкольного и младшего школьного возраста в педагогическом высшем учебном заведении, а также ее экспериментальная апробация.

Ключевые слова: профессиональная подготовка, учитель начальной школы, педагогические условия, модель подготовки, методика подготовки учителя к обеспечению преемственности обучения, дети старшего дошкольного и младшего школьного возраста.

Kolomiets L. I. Training to Ensure Continuity of Teaching Children to Preschool and Primary School Age. – Manuscript.

The dissertation for Candidate's Degree in Pedagogical Sciences. Speciality 13.00.04 – Theory and Methods of Professional Education. – Vinnytsia State Pedagogical University named after Mykhailo Kotsyubynskyi, Ministry of Education and Science, Youth and Sports of Ukraine. – Vinnytsia, 2013.

The dissertation deals with the problems of teachers' training to ensure continuity of education for children preschool and primary school age. The historical-critical analysis of its origin in the theory and practice of the national preschool, primary school and teacher education is worked out. The definitions of „continuity of learning”, „teacher readiness to ensure continuity of education for children preschool and primary school age” are clarified. Organizational and pedagogical conditions for achieving continuity of learning between preschool and primary education are determined. The features and structure of training teachers' readiness to ensure continuity of education for children preschool and primary school age: components (motivational and evaluative, theoretical and epistemological, projective and technology), criteria (expression of professional orientation to ensure continuity of education for children, mastering the system of psycho-pedagogical knowledge necessary for the effective implementation of continuity of children's education, the formation of professional and pedagogical skills, aimed at creating a supportive organizational and pedagogical conditions ensuring continuity of education for children preschool and primary school age), level indicators and diagnose the above personal and professional qualities (reproductive, creatively-reproductive, creative) are grounded. The effectiveness of methods of preparing teachers to ensure continuity of education for children preschool and primary school age is developed, proved and verified at higher pedagogical educational establishments.

Keywords: professional training, elementary school teacher, teaching conditions, the model of training, methods of training teachers to ensure continuity of learning, children preschool and primary school age.

Підписано до друку 04.12.2012 р. Формат 60x90/16.
Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman.
Ум. друк. арк. 1,2. Наклад 100 прим. Зам. № 289

ТОВ «Ландо ЛТД», м. Вінниця, вул. Хмельницьке шосе, 145.
тел./факс: (0432) 52-33-95
e-mail: landovin@sovamua.com